

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА ВИРІШЕННЯ МИТНИХ СПОРІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПОРЯДКУ

Оніщик Юрій Віталійович

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри приватного та публічного права
Київського національного університету технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

Виникнення митних спорів об'єктивно зумовлено правовою природою митних правовідносин. Одним із способів розв'язання митних спорів є їх вирішення в досудовому порядку.

Оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень є: важливим інститутом демократичної держави, а його ефективність у державно-правовій практиці – один із показників рівня демократичності; вагомим інститутом оскарження у функціонуванні демократичної держави, який слід розглядати крізь його значення у реалізації демократичних функцій і форм демократії; проявом контрольної функції демократії, бо наявність права на оскарження дозволяє сприймати особу, громадські об'єднання як суб'єкта публічного управління, який має змогу впливати на управлінський процес, до того ж оскарження як прояв контрольної функції демократії має значення для реалізації основних її форм, народовладдя, дотримання демократичних принципів у діяльності апарату публічної влади, гарантування основоположних прав і свобод людини і громадянина, прав юридичних осіб¹.

Порядок оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів визначено у Главі 4 Митного кодексу України (далі – МК України). Необхідно зазначити, що у 2022 році було прийнято Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони»², яким було внесено значні зміни до Глави 4 МК України щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів.

¹ Лученко Д.В. Про оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень як інститут демократичної держави. Вісник Академії митної служби України. Серія: «Право». 2013. № 1 (10). С. 46. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspsui/bitstream/123456789/460/1/9.pdf>.

² Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 15 серпня 2022 року № 2510-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2510-20#n492>.

Зокрема, ст. 24 МК України викладено в іншій редакції, згідно якої положення Глави 4 МК України застосовуються у всіх випадках оскарження підприємствами або громадянами рішень, дій або бездіяльності митних органів, крім випадків, якщо законом встановлено інший порядок оскарження таких рішень, дій або бездіяльності. Положення Глави 4 МК України також не застосовуються у випадках оскарження постанов у справах про порушення митних правил та податкових повідомлень-рішень митних органів. Оскарження постанов у справах про порушення митних правил здійснюється в порядку, встановленому Главою 72 МК України. Оскарження податкових повідомлень-рішень митних органів здійснюється в порядку, встановленому Податковим кодексом України. Під час оскарження громадянами рішень, дій або бездіяльності митних органів положення Закону України «Про звернення громадян» застосовуються в частині, що не суперечить цій главі. Процедура оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів вважається досудовим порядком вирішення спору³.

Крім цього, виключено ст. 25 МК України, викладено в іншій редакції ст. 26 МК України (подання скарги), доповнено статтями 26¹ (строки подання скарг), 26² (права особи, яка подала скаргу), 26³ (розгляд скарг), 26⁴ (зупинення виконання рішень митних органів), 26⁵ (рішення за результатами розгляду скарги), викладено в іншій редакції статті 27 (особливості задоволення скарг на рішення, дії або бездіяльність митних органів) і 28 МК України (перевірка законності та обґрунтованості рішень, дій або бездіяльності митних органів у порядку контролю), виключено ст. 29 МК України, внесено зміни до ст. 30 МК України (відповідальність митних органів, їх посадових осіб та інших працівників).

Отже, Законом України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» з урахуванням найкращих європейських практик удосконалено процедуру розгляду скарг платників податків в адміністративному порядку.

Поряд з цим, слід враховувати, що вирішення митних спорів в адміністративному порядку регламентовано наказом Міністерства фінансів України від 23 листопада 2020 року № 724 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації особистого прийому громадян у Державній митній службі України та її територіальних органах»⁴, постановою Кабінету

³ Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 15 серпня 2022 року № 2510-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2510-20#n492>.

⁴ Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації особистого прийому громадян у Державній митній службі України та її територіальних органах: наказ Міністерства фінансів

Міністрів України від 26 листопада 2014 року № 691 «Про утворення Ради бізнес-омбудсмена»⁵ (скарги фізичними та юридичними особами подаються онлайн (<https://boi.org.ua/complaint/online/>) до Ради бізнес-омбудсмена – постійно діючого консультативно-дорадчого органу Кабінету Міністрів України), Податковим кодексом України⁶ та наказом Міністерства фінансів України від 21 жовтня 2015 року № 916 «Про затвердження Порядку оформлення і подання скарг платниками податків та їх розгляду контролюючими органами»⁷ (оскарження податкових повідомлень-рішень митних органів). Тому в залежності від предмету оскарження митні спори в адміністративному порядку можуть вирішуватися за допомогою норм митного, адміністративного та податкового законодавства.

Необхідно зазначити, що у багатьох країнах Європейського Союзу процедура вирішення митних спорів в адміністративному порядку є обов'язковою. Правило про обов'язкову процедуру адміністративного оскарження закріплено в законодавстві Австрії, Данії, Бельгії, Греції, Словенії, Польщі, Фінляндії, Угорщини, Нідерландів, Німеччини, Іспанії⁸. В кожній з цих країн діє відповідний Закон, який встановлює обов'язковість адміністративного порядку оскарження адміністративного рішення перед зверненням за захистом своїх порушених прав та свобод до суду. Цілком слушно відмічає В.В. Рева, що запровадження в Україні такої процедури вирішення митних спорів може зменшити навантаження на суди, чим підвищить якість його роботи щодо забезпечення прав і свобод громадян. Тому доцільно внести відповідні зміни до законодавства щодо обов'язкового порядку адміністративного оскарження⁹.

На наш погляд, процедури вирішення митних спорів в адміністративному порядку мають бути чітко визначені на законодавчому рівні. У МК України доцільно охарактеризувати всі питання, пов'язані з вирішенням митних спорів в адміністративному порядку, в тому числі, які на сьогодні передбачені в Податковому кодексі України та інших підзаконних актах. Це сприятиме створенню ефективної моделі вирішення митних спорів в адміністративному порядку.

Україні від 23 листопада 2020 року № 724. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0086-21#Text>.

⁵ Про утворення Ради бізнес-омбудсмена: постанова Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 року № 691. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/691-2014-%D0%BF#Text>.

⁶ Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

⁷ Про затвердження Порядку оформлення і подання скарг платниками податків та їх розгляду контролюючими органами: наказ Міністерства фінансів України від 21 жовтня 2015 року № 916. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1617-15#Text>.

⁸ Рева В.В. Оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів, їх посадових осіб та інших працівників: дис.... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний авіаційний університет. Київ, 2020. С. 158.

⁹ Рева В.В. Оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів, їх посадових осіб та інших працівників: дис.... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний авіаційний університет. Київ, 2020. С. 159.